

Kaupunginvaltuusto	§ 42	01.04.2019
Kaupunginhallitus	§ 132	08.04.2019
Kaupunginhallitus	§ 147	23.04.2019
Kaupunginvaltuusto	§ 48	29.04.2019

Valtuutettu Pirita Hyötylän ja 10 muun valtuutetun aloite päätöksenteon avoimuuden lisäämisestä

155/00.02.00/2019

Kaupunginvaltuusto 01.04.2019 § 42

Valtuutettu Pirita Hyötylä esitti seuraavan aloitteen:

Päätöksenteon avoimuuden lisääminen

Kunnan ja kuntien omistamien osakeyhtiöiden päätöksenteko tulee perustua avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. Päätöksenteossa salaaminen ei saa olla itsetarkoitus, vaan salaamiskynnyksen tulee olla korkea ja perustua aina lakiin.

Julkisuuslaki edellyttää kuntien toiminnan olevan julkista. Kuka tahansa voi pyytää kunnan asiakirjoja, ja ne on hänelle toimitettava, ellei salaamiselle ole laillista perustetta. Kunnissa on perinteisesti ajateltu, että kunnan tytäryhtiöt ovat aina julkisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle, mutta uusimman oikeuskäytännön mukaan tytäryhtiöissä tapahtuvaa toimintaa ei voi yksiselitteisesti rajata julkisuuslain piiriin kuulumattomaksi.

Korkein hallinto-oikeus (KHO) antoi hieman ennen joulua vuosikirjapäätöksensä 2018:164. Vuosikirjapäätöksessä todetaan, ettei julkisuuslain soveltamisalasäännös lopulta rajaakaan osaa asiakirjoja kategorisesti pois julkisuusperiaatteen piiristä silloin, kun ne syntyvät kuntayhtiöiden piirissä. Se kertoo vain sen, onko kyseisellä tytäryhtiöllä velvollisuus käsitellä asiaa julkisuuslain mukaisesti eli ei ole, mikäli kyse ei ole julkisen vallan käytöstä. Mutta kun asiakirjapyyntö osoitetaan kunnan viranomaiselle, on sillä normaali velvollisuutensa käsitellä asiaa ja antaa asiassa ratkaisunsa. Osana asian selvittämistä kuntaviranomaisen tulee selvittää myös se, onko osa sen ”omistamista” viranomaisen asiakirjoista jossain muualla kuin sen hallussa ja tarvittaessa pyytää kyseiset asiakirjat vaikkapa tytäryhtiöistä haltuunsa. Tätä tarkoitusta varten osana konserniohjeita ja toisaalta taas omistajaohjauksen keinoja (esimerkiksi yhtiöjärjestysmääräykset, palvelusopimukset) kuntien tulisiikin varmistaa, että ne varmasti saavat tarvittaessa kaikki ne asiakirjat, jotka ne voivat joutua antamaan asiakirjapyyntöjen johdosta.

Avoimuus ja läpinäkyvyys ovat välttämättömiä edellytyksiä vaikuttavalle ja johdonmukaiselle kunnan päätöksenteolle, että omistajaohjaukselle. Luottamushenkilöillä on oltava riittävästi tietoa voidakseen toteuttaa laadukasta päätöksentekoa, omistajaohjausta ja tarvittavaa valvontaa. Avoimuus on myös

kuntalaisten suuntaan toimivan demokratian edellytys.

Avoimuutta ja läpinäkyvyyttä voidaan lisätä kaupunkien omiin toimiin, että kuntien omistamien osakeyhtiöidenkin toimiin. Osakeyhtiölaki ei sitä kiellä. Julkisuus voidaan toteuttaa kirjaamalla yhtiöiden yhtiöjärjestykseen, että niiden on toiminnassaan noudatettava julkisuuslakia vastaavasti kuin jos kyse olisi kunnan omasta toiminnasta.

Kemin Sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä esittää, että kaupungin omassa päätöksenteossa noudatettaisiin jatkossa julkisuuslakia. Salassa pidettävä asia tulee aina merkitä julkisiin esityslistoihin niin, että käsiteltävä asia kuvataan ja merkitään lainkohta mihin salassapito perustuu.

Lisäksi sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä esittää, että selvitetään julkisuuslain noudattaminen laajemminkin esim. kunnan omistamien yhtiöiden osalta.

Päätös KV 1.4.2019:

Aloite lähetettiin kaupunginhallitukselle tarvittavia toimenpiteitä varten.

Kaupunginhallitus 08.04.2019 § 132

Ehdotus KJ Nissinen:

Kaupunginhallitus päättää lähettää aloitteen konserni- ja suunnittelujaoston sekä kaupunginkanslian valmisteltavaksi.

Päätös KH 8.4.2019:

Kaupunginhallitus hyväksyi päätösehdotuksen.

Kaupunginhallitus 23.04.2019 § 147

Valmistelu: kansliajohtaja Jukka Vilén 16.4.2019

Kemin Sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä esitti kaupunginvaltuustossa 01.04.2019 § 42 aloitteena, että kaupungin omassa päätöksenteossa noudatettaisiin jatkossa julkisuuslakia. Salassa pidettävä asia tulee aina merkitä julkisiin esityslistoihin niin, että käsiteltävä asia kuvataan ja merkitään lainkohta mihin salassapito perustuu. Lisäksi sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä esitti,

että selvitetään julkisuuslain noudattaminen laajemminkin esim. kunnan omistamien yhtiöiden osalta.

Kaupunginkanslia toteaa, että Suomen perustuslain 11.6.1999/731 2§ 3 mom. mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Hallinto perustuu perustuslain 12 §:n mukaan julkisuusperiaatteelle. Lähtökohtana on, että viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on myös oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta.

Viranhaltijain 17 § määrittää, että viranhaltijan on suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Kemlin kaupungin toiminnassa mukaanlukien päätöksenteko ja sen valmistelu noudatetaan Suomen lakia, myös julkisuuslakia.

Esityslistojen valmistelun osalta Suomessa on käytössä useita eri toimintamalleja. Kemlin kaupungissa voidaan ottaa käyttöön kaupunginvaltuuston niin päättäessä aloitteessa esitetty toimintatapa, jossa asioita esitellään ja käsitellään julkisen ja ei-julkisen asialistan sijaan yhdellä asialistalla kahden erillisen asialistan sijaan.

Kemlin kaupungin omistamien osakeyhtiöiden osalta kaupunginkanslia lämpimästi kannattaa aloitteessa esitettyä avoimuuden lisäämistä myös kuntayhtiöiden päätöksenteon ja tiedonsaannin osalta. Avoimuuden lisääminen kuntayhtiöissä tulee toteuttaa kaupunginhallituksen konserniyhtiöille antavan sitovan omistajaohjauksen kautta, joka hyväksytään yhtiöiden hallituksissa niiden toimivaa johtoa sitovaksi päätökseksi. Kannanotto voidaan valmistella laki- ja sopimusyksikön toimesta kaupunginhallituksen päätettäväksi.

Aloiteasia on myös konsernijaoston käsittelyssä 23.4. kl 10 alkavassa kokouksessa.

Ehdotus KJ Nissinen:

Kaupunginhallitus päättää merkitä tiedoksi kansliajohtajan lausunnon ja antaa sen tiedoksi **valtuustolle** vastauksena Pirita Hyötylän ja 10 muun valtuutetun aloitteeseen.

Päätös KH 23.4.2019:

Pirita Hyötylä esitti Pekka Tiitisen kannattamana, että uusi yhden esityslistan toimintamalli otetaan käyttöön. Kaupunginhallitus hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Kaupunginhallitus hyväksyi päätösehdotuksen Hyötylän/Tiitisen lisäyksellä.

Kaupunginvaltuusto 29.04.2019 § 48

Ehdotus KH:

Kaupunginvaltuusto päättää merkitä tiedoksi kansliajohtajan lausunnon vastauksena Pirita Hyötylän ja 10 muun valtuutetun aloitteeseen.

Päätös KV 29.4.2019:

Kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupunginhallituksen esityksen yhden listan mallista.